Blogi

Yritysten markkinavoima on kasvanut muualla paitsi Suomessa

Suomen talous | 21.09.2018 | Olli-Matti Laine

KIRJOITTAJA

Olli-Matti Laine
Vanhempi ekonomisti

Yritysten markkinavoima on Suomessa pitkällä aikavälillä pysynyt yllättävän vakaana.

Yhdysvalloissa sekä monissa muissa kehittyneissä maissa havaittu yritysten markkinavoiman trendinomainen nousu on puhuttanut ekonomisteja viime vuosina paljon. Ilmiöstä keskusteltiin hiljattain esimerkiksi keskuspankkiirien tunnetussa kokouksessa Jackson Holessa. Suomessa tapahtumasta uutisoi ainakin Helsingin Sanomat.[1]

Yritysten markkinavoimalla tarkoitetaan yritysten kykyä vaikuttaa tuotteidensa hintoihin. Täydellisen kilpailun vallitessa yksittäinen yritys ei voi vaikuttaa hintoihin, vaan hinnat määräytyvät kysynnän ja tarjonnan mukaan. Tällaisen tilanteen voisi kuvitella syntyvän esimerkiksi torilla, jossa yksittäinen torimyyjä ei voi nostaa hintoja, sillä muuten kaikki ostaisivat vastaavan tuotteen viereisestä kojusta. Mikäli yrityksellä sen sijaan on markkinavoimaa, asettaa se tuotteidensa hinnan korkeammaksi kuin tilanteessa, jossa markkinat olisivat kilpaillut.

Lukuisissa tutkimuksissa yritysten markkinavoiman on havaittu nousseen Yhdysvalloissa sekä monissa muissa kehittyneissä maissa radikaalisti. Mitään yhtä selvää syytä yritysten markkinavoiman kasvulle ei ole ainakaan toistaiseksi pystytty osoittamaan. Mahdollisiksi syiksi on esitetty esimerkiksi niin sanottuja ”supertähtiyrityksiä” kuten Googlea tai Applea sekä kilpailulainsäädännön kevenemistä[2].

Havainto yritysten markkinavoiman maailmanlaajuisesta noususta herättää luonnollisesti kysymyksen tilanteesta Suomessa. Yritysten markkinavoimaa on Suomessa tutkittu vuosien varrella jonkin verran. Tulokset ovat vaihdelleet menetelmästä ja aineistosta riippuen, mutta kaiken kaikkiaan Suomen ei ole toistaiseksi havaittu juuri poikkeavan muista maista[3]. Yritysten

markkinavoiman kehityksen pitkän aikavälin trendiä on kuitenkin toistaiseksi tutkittu erittäin vähän[4].

Stanfordin yliopiston professori Robert Hall esittää, että yritysten markkinavoiman tasoa ja kehitystä voidaan tutkia estimoimalla niin sanottu markup-suhde käyttäen hyväksi kasvutilinpitoa[5]. Kasvutilinpidolla pyritään arvioimaan, kuinka suuri osa talouskasvusta selittyy tuotannontekijöiden (kuten työn ja pääoman) määrän kasvulla ja kuinka suuri osa tuottavuuden kasvulla[6]. Markup-suhde kertoo, kuinka paljon yritysten tuotteilleen asettama hinta poikkeaa täydellisen kilpailun (1,0) hinnoista. Esimerkiksi markup-suhde 1,5 tarkoittaa, että yritysten markkinavoiman vuoksi hinnat ovat 50 prosenttia korkeammat kuin täydellisen kilpailun tilanteessa. Professori Hall arvioi keskimääräisen markup-suhteen kasvaneen Yhdysvalloissa vuosina 1988–2015 suhteesta 1,12 suhteeseen 1,38. Monissa tutkimuksissa on saatu vielä tätäkin suurempia arvioita markup-suhteiden kasvulle (ks. viittaus 2).

Tutkin tuoreessa tutkimuksessani[7] Hallin käyttämällä menetelmällä markup-suhteiden kehitystä Suomessa. Kuviossa on esitetty menetelmällä saatu arvio markup-suhteiden keskimääräiselle kehitykselle Suomessa vuosina 1975–2016 (ks. viittaus 7). Kansainvälisestä kehityksestä poiketen vaikuttaa siltä, että Suomessa yritysten markkinavoima ei ole kasvanut, vaan saattaa olla itse asiassa jopa vähentynyt. Arvion mukaan markup-suhde laski Suomessa suhteesta 1,19 suhteeseen 1,13. Tuloksiin sisältyy epävarmuutta ja arvio markup-suhteen kehityksestä muuttuu hieman riippuen menetelmällisistä valinnoista. Estimointeihin liittyvästä epävarmuudesta huolimatta tulosten perusteella on erittäin vaikea argumentoida, että yritysten markkinavoima keskimäärin olisi Suomessa noussut kuten monissa muissa kehittyneissä maissa. Yritysten markkinavoimassa ei Suomessa ole siis havaittavissa selvää nousua tai laskua, vaan pitkällä aikavälillä markup-suhde on pysynyt Suomessa yllättävänkin vakaana.

Se mistä Suomen poikkeava kehitys johtuu, on epäselvää. Onko niin että Suomeen ei synny syystä tai toisesta yhtä paljon yritysmaailman ”supertähtiä” kuin muihin kehittyneisiin maihin? Vaikuttavatko tähän kehitykseen jotkin taloudelliset instituutiot, jotka estävät yritysten markkinavoiman pitkän aikavälin muutokset? Vastauksia näihin kysymyksiin joudutaan vielä toistaiseksi odottelemaan.

Tutustu tuoreeseen tutkimukseen http://urn.fi/URN:NBN:fi:bof-201809062009.

Asiasanat

kilpailukyky, markkinat, Suomi, yritykset